

Vergaderjaar 2016–2017

34 550 IV

Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2017

CXIX

Verslag van een werkbezoek naar het Caribisch deel van het Koninkrijk, april 2016

L¹

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 6 april 2017

De vaste commissie voor Koninkrijksrelaties² heeft op 28 maart 2017 een mondeling overleg gevoerd met Staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over **de toezegging stappenplan objectieve methodiek sociaal minimum in Caribisch Nederland (T02383)**.

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie Koninkrijksrelaties,
Ganzevoort

De griffier van de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties,
Bergman

¹ Letter L heeft alleen betrekking op wetsvoorstel 34 550 IV.

² Samenstelling:

Engels (D66), Van Bijsterveld (CDA), Ten Hoeve (OSF), Huijbregts-Schiedon (VVD), Van Kappen (VVD), Beuving (PvdA), Ester (CU), Ganzevoort (GL) (*voorzitter*), De Graaf (D66) (*vice-voorzitter*), Schouwenaar (VVD), Schrijver (PvdA), Kok (PVV), Gerkens (SP), Don (SP), Van Hattem (PVV), Jorritsma-Lebbink (VVD), Meijer (SP), Oomen-Ruijten (CDA), Rinnooy Kan (D66), Schalk (SGP), Teunissen (PvdD), Sini (PvdA), Baay-Timmerman (50PLUS), A.J.M. van Kesteren (PVV)

Voorzitter: Ganzevoort
Griffier: Bergman

Aanwezig zijn acht leden der Kamer, te weten: Van Bijsterveld, Ganzevoort, De Graaf, Ten Hoeve, Van Kappen, Kok, Meijer en Sini,

en Staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die vergezeld is van enkele ambtenaren van haar ministerie.

Aanvang 14.30 uur.

De **voorzitter**: Een woord van welkom voor de Staatssecretaris. Fijn dat u in ons midden bent om te spreken over een zaak die ons allemaal zeer ter harte gaat. Ik vraag een ieder die het woord neemt, eerst zijn of haar naam te noemen. Dat is ook voor het maken van het verslag van belang. Ik denk niet dat we een apart voorstelrondje hoeven te doen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Nee, de meeste mensen ken ik wel, hoewel ik niet alle dagen te gast ben in deze commissie.

De **voorzitter**: We proberen dat dan ook een bijzondere gelegenheid te laten zijn. Er staat één onderwerp op de agenda, namelijk het stappenplan voor een objectieve methodiek om het sociaal minimum in Caribisch Nederland te bepalen. Ik dank de Staatssecretaris voor de toegezonden informatie. Vanochtend is nog een brief van het openbaar lichaam Bonaire aan de agenda toegevoegd. Deze brief hebben wij als achtergrondinformatie tot ons genomen.

De heer **Van Kappen** (VVD): Voorzitter. Ik begin bij het begin, bij 10-10-10. In de stukken daarover stond een wat mysterieuze strofe, namelijk dat het voorzieningenniveau op de BES-eilanden niet te veel moest afwijken van dat in de regio. Als het te riant zou zijn, zou het als een magneet kunnen gaan fungeren. Het moest passen binnen de regio, maar ook binnen het Nederlandse staatsbestel. Dat is natuurlijk best een lastige formule, want hoe doe je dat? Na 10-10-10 hebben wij gezien dat het op verschillende wijze is ingevuld. Ik zeg het maar even heel eerlijk. Ik denk dat er bij Volksgezondheid en bij Onderwijs gewoon begonnen is met een nulmeting. Daarbij zijn best resultaten geboekt.

Waar wij ons zorgen over maken – dit is een fijne commissie, omdat wij over dat soort dingen niet politiek van mening verschillen – is de armoede op de eilanden. Die armoede is echt schrikbarend. Waar begin je dan? Je begint met het maken van het plaatje. Als je dat hebt gedaan, bepaal je wat je ervan vindt. Daarna ga je kijken wat het politiek betekent. In ons debat met de Minister van Koninkrijksrelaties, die wij zeer hoog hebben, zijn wij blijven steken. Wij wilden dat plaatje maken. Dat begint voor ons met de vraag: wat is nou echt het sociaal minimum op de eilanden? Als je dat eenmaal hebt vastgesteld en als vervolgens blijkt dat het minimumloon hoger is dan het sociaal minimum, dan heeft dat natuurlijk allerlei effecten op je economie en je werkgelegenheid, maar daar zijn we nog niet. Wij willen commissiebreed heel graag weten wat het plaatje is, zonder dat er politiek wordt bedreven, zonder dat er gevild wordt aan de puzzelstukjes. Wat is nou het plaatje? Wat is het beste plaatje dat wij kunnen maken? Met «wij» bedoel ik «wij in Nederland», want in de Kamer kunnen wij dit niet, maar de Staatssecretaris kan het wel. Wij zijn heel erg geïnteresseerd in de vraag hoe de Staatssecretaris dit gaat doen en binnen welke termijn.

Daarna komen de vervolgvragen. Als wij het bestaansminimum kennen, dan gaan wij een discussie aan over de vraag wat wij ervan vinden en wat het politiek betekent. Nogmaals, wij moeten eerst die eerste stap zetten. Het enige wat wij hebben, is het Nibud-onderzoek, maar dat dateert ook

alweer van enige tijd geleden. Ik begrijp dat het Nibud het ook weer anders berekent dan het op de eilanden gebeurt. De enige vraag die ik heb is: hoe gaan we dat doen? Wanneer denkt de Staatssecretaris een resultaat te kunnen presenteren?

De **voorzitter**: Voordat ik de volgende spreker het woord geef, heet ik de pers in ons midden welkom.

Mevrouw **Meijer** (SP): Voorzitter. De Staatssecretaris heeft niet gedaan wat wij hebben gevraagd. Dat hebben wij gedaan in de motie van 21 juni 2016 en vervolgens in nader overleg. Wij vroegen om het vaststellen van een sociaal minimum. Wat is er nodig voor het noodzakelijk levensonderhoud? Al in het mondeling overleg op 6 december 2016 vroegen wij de Staatssecretaris waarom zij die stap had overgeslagen. Wij hadden er immers nadrukkelijk om gevraagd. Wat is überhaupt nodig voor een minimumbestaanszekerheid? Waarom heeft de Staatssecretaris niet gedaan wat wij hebben gevraagd?

Zij is vervolgens met een brief gekomen waarin staat dat een aantal uitkeringen wordt opgehoogd, waarvoor dank, maar dat gaat voorbij aan de noden. De Staatssecretaris meldt een verhoging van 4% van de onderstand op Sint-Eustatius. Ik heb dat even uitgerekend: het levert iemand pakweg 15 dollar per maand op. Wat kun je daarvoor kopen? Een doosje thee, een pakje koffie van 250 gram, een pak melk en een pak toiletpapier. Dat is het. Enige bescheidenheid over wat wij aan het doen zijn, zou ons dus wel passen.

Het bestuurscollege van Bonaire geeft ook aan dat het slechts om marginale stappen gaat. Het is van mening dat het onderzoek van het Nibud, ook al is het verouderd, wel objectief en onafhankelijk is. Dit laten sudderen tot 2018 is voor de SP-fractie onacceptabel. Ik vind het buiten proportie. De SP meent dat de BES-eilanden beter verdienen. Ik vraag de Staatssecretaris voor het laatst: wat gaat zij nu doen? Ik geef alvast mee dat ik van harte bereid ben om met haar in de plenaire zaal het gesprek verder voort te zetten. Ik vind dit echt niet kunnen.

De heer **Sini** (PvdA): Voorzitter. Allereerst dank aan de Staatssecretaris voor het feit dat zij gepoogd heeft het basisbedrag van de onderstand te verhogen ten opzichte van het wettelijk minimumloon. Is dit een eerste stap richting een verdere verhoging? Het verzoek van de Kamer voor het vaststellen van het wettelijk minimum, kan volgens de Staatssecretaris pas in 2018 worden beantwoord. Ziet zij kans het onderzoek naar voren te halen? Wellicht is het onderzoek van het Nibud een basis om verder onderzoek te doen naar het bestaansminimum in Caribisch Nederland.

De heer **De Graaf** (D66): Voorzitter. Ik zal het kort houden. In de woorden van de Staatssecretaris is een betekenisvolle stap gezet. Een volgende stap lijkt volgens de brief pas te kunnen worden gezet ergens in de loop van 2018, als het rapport er is. Vervolgens kan het nog lang duren. Uiteindelijk is er ook nog een stip op de horizon voor de lange termijn. Daar maak ik mij zorgen over, los van de vraag of een bepaalde datum niet is gehaald.

Kan het zijn dat er ook voordat het rapport in de loop van 2018 verschijnt een tweede betekenisvolle stap wordt gezet? Kan de Staatssecretaris geen poging doen om toe te zeggen dat een versnelling wordt gegeven aan het rapport, zodat wij het als het even kan voor het eind van dit jaar tegemoet kunnen zien?

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Wij komen bij uiteindelijk bij dezelfde vragen terecht. dat was van tevoren ook wel duidelijk. Het armoedeprobleem op de eilanden is echt heel ernstig; dat erkent iedereen. En dat wordt daar heel erg gevoeld. Dat blijkt ook maar weer uit de laatste

brief van het bestuurscollege van Bonaire. Het heeft heel lang geduurd voordat de Staatssecretaris bereid was om te streven naar het vaststellen van een sociaal minimum. Nu moet het nog erg lang duren voordat dat klaar is. Dat dat op Bonaire extra onlustgevoelens wekt, is begrijpelijk. Eigenlijk is dat hier bij ons ook zo. Het is wel duidelijk dat de Staatssecretaris op dit moment aan de echte uitkeringen, die een aspect van het probleem vormen, niet veel meer kan doen. Dat zou ze aan het volgende kabinet moeten overlaten. Misschien zou ze dat volgende kabinet wel heel uitdrukkelijk met dit probleem kunnen confronteren. Wat nu nog wel kan gebeuren, is alsjeblieft haast achter dat rapport zetten.

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Voorzitter. Mijn vragen liggen uiteraard in de lijn van eerder gestelde vragen. Van de kant van de regering is nog niet zo lang geleden gezegd dat alle beleid op de BES-eilanden in wezen armoedebeleid is. Dat klinkt natuurlijk heel erg mooi, maar dan is het natuurlijk wel de vraag hoe het komt dat er nog steeds zo'n armoede is en dat die armoede eerder groter is geworden dan kleiner. De vraag die in de motie is neergelegd, is heel eenvoudig, namelijk: wat is het sociaal minimum en wat zijn de parameters die daarvoor worden gehanteerd? Dat is nodig om een geobjectiveerde kijk te kunnen ontwikkelen op het vraagstuk. We hebben het dan nog niet eens over de vraag hoe het bestel er uiteindelijk verder uit zou moeten zien. Het gaat bovendien om een relatief kleine omvang van de bevolking. Wat is dus eigenlijk het probleem? Waarom moeten wij het zo lang over het onderzoek hebben? Waarom kan dat niet vrij eenvoudig worden uitgevoerd, tot welzijn van de bevolking op de BES-eilanden? Uiteraard doen zich bij de vervolgvragen vragen voor als wat dit betekent voor de relatie tot de regio en voor de relatie tot Nederland, maar het gaat nu vooral om de basis.

De **voorzitter**: Dank. Dan is het woord aan de heer Kok.

De heer **Kok** (PVV): Ik ben wat later, maar ik heb op dit moment geen overwegende opmerkingen of vragen.

De **voorzitter**: Dank. Ik constateer dat er aan de ene kant waardering wordt uitgesproken voor de stappen die zijn gezet. Daarover hoeven wij het dus niet te hebben. Misschien moeten we het nog wel hebben over wat een en ander voor de toekomst betekent. De belangrijkste vraag heeft betrekking op het tijdpad van het onderzoek. Waarom moet dat duren tot 2018, gezien de dringende noodzaak ervan?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik dank allereerst alle leden van de commissie. Volgens mij is dit een hartenkreet die wij allemaal voor op onze tong hebben liggen. Het maakt helemaal niets uit welke achtergrond we politiek gezien hebben, want ik hoor die hartenkreet breed. Het zal u niet verbazen dat die ook bij mij enorm meespeelt. Daarover hebben wij dus geen verschil van mening. Natuurlijk ben ik de commissie erkentelijk – ik heb dat niet bij alle commissieleden opgetekend, maar wel bij een aantal – voor de opmerking dat er de afgelopen vier jaar wel het een en ander is gebeurd. Dat is ook zo. We begonnen met ongeveer 20 miljoen, maar we geven nu 35 miljoen uit aan de sociale zekerheid voor onze BES-eilanden. Het punt van aandacht vanmiddag is bij uitstek: waar ga je vanuit als je praat over het sociaal minimum? Hoe wil je ervoor zorgen dat je dat goed borgt? De een noemt dat een ijkpunt, de ander stelt dat het gaat over welke criteria je aanlegt voor de bestaanszekerheid. Door het CDA werd gezegd dat er ook naar de parameters moet worden gekeken. Dat klopt. Ik schets daarom nog even in een notendop wat we tot nu toe hebben kunnen doen en wat wij, zoals ik dat altijd noem, boven de tafel, maar ook onder de tafel richting de BES-eilanden hebben kunnen fourneren.

De **voorzitter**: Natuurlijk mag u dat, maar gezien de beperkte tijd en het belang ervan verzoek ik u te focussen op de vraag naar het onderzoek.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Uiteraard, maar het is wel goed om nog even in een notendop te schetsen dat wij de uitkeringen hebben beetgepakt en dat wij er alles aan doen om het wettelijk minimumloon als basis goed inzichtelijk te krijgen. We hebben onze armoedemiddelen daar namelijk voor een groot deel laten landen. Kortom, er gebeurt wel het een en ander. Ik ben ook zeer gefocust om inzichtelijk te krijgen hoe wij dat ijkpunt verder vorm kunnen geven. Het Nibud is daarbij een fijne partner, maar de heer Franca zei al dat het Nibud een onderzoek heeft gedaan, waarbij een aantal dingen is verankerd, zoals het hebben van een auto. Dat heb je aan deze kant van de oceaan, hier in Nederland, natuurlijk niet. Je moet dus heel goed kijken naar welke onderleggers, welke parameters, je nodig hebt voor een goed onderzoek. Ik wil dat in nauwe samenspraak met de drie eilanden doen. We hebben in januari op Saba en op Bonaire al goede overleggen gehad. Op Sint-Eustatius kan het wat mij betreft ook gestalte krijgen, maar daar is de bestuurlijke situatie nu even ingewikkeld, als ik mij zo mag uitdrukken. Ik vind het heel belangrijk om het samen met de eilandbesturen en de eilandbewoners te doen. Ik wil het onderzoek daarom voor de zomer entameren, ook in nauwe samenspraak met alle betrokkenen. Volgens mij roepen alle leden van de commissie mij op om de resultaten van het onderzoek zo spoedig mogelijk te presenteren. De eerste spreker zei daarover dat er daarna moet worden gekeken wat er met de resultaten wordt gedaan.

Belangrijk is dat er op dit moment al veel inzet wordt gepleegd om de armoede op de drie eilanden te bestrijden. Ik vind dat ongelooflijk wezenlijk. Ik ben er zeer voor om te kijken hoe we die zaken nog verder kunnen verstevigen en verankeren, zodat de komende decennia glashelder is wat de onderleggers zijn. Ik begrijp heel goed dat dit politiek gezien nog verder moet worden ingekleurd, maar we moeten goed bekijken of wij samen met de besturen enige versnelling kunnen inbouwen. Ik kijk wat dat betreft ook naar mijn «rechterhanden», al zitten ze soms aan mijn linkerzijde. Ik heb de Kamer al gemeld, ook per brief, dat ik me voorstel dat de zaak in 2018 kan worden gepresenteerd, maar de Kamer weet dat onderzoeken soms best langdradig en weerbarstig kunnen zijn en dat je die soms zelfs openbaar moet aanbesteden.

Misschien moeten wij daar dit keer pragmatisch mee omgaan. Dan kan ik nog in mijn demissionaire periode – ik zit hier demissionair te zijn – toch nog zaken aan de vork steken. Dat zou kunnen betekenen dat, als er voor het zomerreces nog geen nieuw kabinet zit, ik moet proberen om dat onderzoek voor het zomerreces op poten te zetten. Dan laat ik de Kamer, en natuurlijk ook de overkant van het Binnenhof, alsdan weten wanneer het onderzoek gereed zal zijn. Dan kan het nieuwe kabinet op basis van het resultaat ervan kijken of de onderleggers voor het bestaansminimum het wettelijk minimumloon zou moeten blijven, of dat er toch een nieuw ijkpunt is waarop je een en ander kunt baseren.

Veel Kamerleden zijn al op de eilanden geweest. Ik ben er ook geweest. De prijzen op de eilanden van bepaalde zaken zijn buitenproportioneel, juist omdat het de eilanden betreft. Denk aan het water op Saba. Ik heb daar samen met de Minister van Economische Zaken heel goed naar gekeken, want de vraag is, als dat zo duur is, wat je daaraan kunt doen. Het gaat niet alleen om de vraag hoe je middelen fourneert voor het inkomen van mensen daar en hoe de je armoede van mensen en kinderen daar bestrijdt. We moeten ook kijken of we iets kunnen doen aan al die basisvoorzieningen die qua prijzen soms de pan uitrijzen. Neem huisvesting en vervoer naar het vaste land. Ook wat dat betreft kunnen we wellicht nog de hand aan de ploeg slaan. Daar staan wij met zijn allen voor. Ook dat moet goed worden ingekleurd.

Ik vind het fijn om te weten dat mijn collega's de afgelopen jaren ook niet stil hebben gezeten als het gaat om onderwijs en volksgezondheid. Dat is ook al opgemerkt. Dat is namelijk ook belangrijk. In die zin is het een kwestie van en, en, en. Ik ben er zeer voor in – ik ben blij dat de Kamer dat met mij eens is – om de onderleggers zo snel mogelijk glashelder te krijgen.

De **voorzitter**: Dank voor het antwoord. Ik constateer dat u in uw antwoord nog wat vertraging inbouwt ten opzichte van de brief van begin maart. Daarin stond dat de onderzoeksopzet dit voorjaar al bekend zou worden gemaakt. Nu heeft u het over: voor de zomer.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Het is maar net wat je het voorjaar noemt. Ik wil in ieder geval voor het zomerreces glashelder hebben, samen met de drie besturen, hoe we het onderzoek precies gaan inkleden.

De **voorzitter**: Ik constateer dat bij de commissie in ieder geval de vraag leeft waarom het überhaupt allemaal zo lang moet duren en of het niet sneller kan.

Mevrouw **Meijer** (SP): Het spijt me zeer, maar ik ben hiermee totaal niet tevreden. In december stelden we dezelfde vragen. Toen zei de Staatssecretaris dat er per 1 maart iets zou liggen. Nu zegt de Staatssecretaris dat er voor het zomerreces iets ligt. Dit is iets wat we in juni 2016 al hebben gevraagd; we zijn haast een jaar verder. Nogmaals, het spijt me, maar ik ben absoluut niet tevreden met de woorden van de Staatssecretaris. Waarom duurt het nu al negen maanden voordat er überhaupt mogelijk stappen worden gezet?

De heer **Van Kappen** (VVD): In een aantal gevallen, zoals bij Onderwijs, is er een nulmeting gedaan. Maar dat is niet gebeurd bij SZW. Of zie ik dat verkeerd? Als dat klopt, kan er dan alsnog een vorm van een nulmeting worden gedaan? Anders weten we niet ten opzichte van wat we meten.

De heer **Sini** (PvdA): Voorzitter. Is het mogelijk om niet alleen voor de zomer aan te geven dat er een opzet is, maar kan bij gunning van het onderzoek de eis worden gesteld dat uiterlijk in het najaar met een onderzoeksrapport zal worden gekomen?

De heer **De Graaf** (D66): Voorzitter. Begrijpen de Staatssecretaris en ik hetzelfde onder het begrip «démisionnaire status»? De Staatssecretaris lijkt de opvatting te hebben dat die status haar verhindert om morgen zo'n onderzoek op te zetten. Volgens mij betekent de demissionaire status nu juist dat zij alles doet wat ze in het landsbelang nodig acht. Als ze daarin wordt gesteund door de voltallige Eerste Kamer, kan nauwelijks sprake zijn van een controverse.

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Voorzitter. Ik vind de suggestie van de Staatssecretaris om ook te kijken naar het prijsniveau als zodanig uitstekend. Dat zou betekenen dat het sociaal minimum mee fluctueert met een bepaald prijsniveau. Dat lijkt me uitstekend. Daarom zijn de parameters – de Staatssecretaris spreekt van onderleggers – zeker van belang. Daar ben ik het van harte mee eens, maar dat neemt de eerdere wensen en zorgen niet weg. Dat moet zeker gedaan worden. Daarin steun ik de Staatssecretaris van harte, maar dat andere moet ook.

De **voorzitter**: Als lid van de commissie voeg ik hieraan toe dat het opzetten en uitvoeren van onderzoek geen negen maanden hoeft te kosten. Als we willen, kan het onderzoek voor de zomer gereed zijn.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Voorzitter. Laat ik beginnen met de demissionaire status. Het is voor mij glashelder dat ik in die status zeker onderzoeken kan entameren, zeker als ik daarvoor zo'n brede steun als in deze commissie voor krijg. Als daarover misverstanden bestaan, zijn die bij dezen hopelijk weggenomen. Ik sta echt te popelen om ervoor te zorgen dat de onderlegger, zoals ik het noem, glashelder wordt. Wat heb je daarvoor nodig en hoelang moet dat duren? Ik heb meen ik duidelijk gemaakt wat bij het onderzoek een grote rol moet gaan spelen. Met de drie besturen wil ik daartoe de onderzoeksopdracht goed vorm geven, wat snel kan. Dat ga ik zeker ver voor de zomer doen. Ik wil namelijk ver voor de zomer weten, wie dat onderzoek onder zijn of haar hoede neemt. Als ik het Europees aanbesteden enigszins kan omzeilen, zal ik dat zeker niet nalaten. Ik doe er alles aan om het onderzoek zo spoedig mogelijk op alle tafels, ook die van deze Kamer, te hebben. Als het ons gegeven is om de juiste onderzoekers te vinden die in staat zijn om voor 1 januari 2018 de resultaten op tafel te hebben, zal ik dat zeker omarmen. Maar ik moet wel aan verwachtingenmanagement doen, waartoe ik het volgende voorstel. Ik zal de beide Kamers in kennis stellen hoe ik het traject verder inkleed. Daarin laat ik zien, hoe ik dat met zeer veel urgentie vorm geef. Er is gevraagd om een ex-postnulmeting. Dat is niet simpel, want toen we op 10-10-10 de nieuwe manier van interactie vormgaven, zagen we op onderscheiden beleidsterreinen vrij makkelijk hoe de vlag er toen bijhing. In de sociale sector is dat niet gebeurd. Het is heel lastig om dat alsnog in te kleuren. Misschien zeg ik nu iets raars, maar ik ben lang wethouder geweest. Als je op de eilanden bent, jeuken je handen. Je kunt daar heel praktisch dingen heel snel verhelpen. Daarbij zijn ijkpunten wezenlijk. Het duurde drie eeuwen voordat we het wettelijk minimumloon hadden vastgesteld. Ik ben al heel blij dat dat is gelukt en dat we op basis daarvan de uitkeringen hebben kunnen verhogen. Maar goed, de ijkpunten zijn wezenlijk. Maar je kunt ook zoals gezegd dingen heel praktisch verhelpen, wat we getracht hebben te doen door de invoering van de kinderbijslag. Verder hebben we getracht dat te doen door substantieel veel geld uit de armoedemiddelen naar de eilanden te versleutelen. Praktisch gezien kun je daarmee heel veel nood lenigen. We hebben de SVB-middelen daar gelaten, waarbij het gaat om miljoenen. Je moet dus het ene doen en het andere vooral niet laten. Zolang mij dat gegeven is, zal ik niet nalaten de inwoners met de kleinste portemonnees te helpen.

De **voorzitter**: Wordt de uitvoering van het ijkingsonderzoek, waarom sinds juni is gevraagd, niet te lang uitgesteld? Dat u het ene doet, daarvoor is veel waardering, maar dat u het andere nog steeds niet uitvoert, hoewel u zegt dat u de intentie daarvan ziet, begrijpt men niet. Is de commissie tevreden met de toezegging? U had dit ons al beloofd in maart.

Staatssecretaris **Klijnsma**: In de brief heb ik beloofd dat ik de bijeenkomsten op de drie eilanden gestalte zal geven. Dat heb ik in januari gedaan. Na die bijeenkomsten zou ik de Kamer bijpraten over de vervolgstappen. Dat doe ik nu. Volle kracht vooruit.

De **voorzitter**: Er was toegezegd dat wij voor 1 maart van u het onderzoeksplan zouden krijgen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik heb u een brief gestuurd. Daarin hebt u kunnen lezen wat ik nu vertel, namelijk dat ik voor de zomer dat onderzoek graag op poten wil hebben. Ik doe er alles aan om als dat mogelijk is voor 1 januari de resultaten van dat onderzoek hier te hebben. Dat staat glashelder in mijn brief, dus daar kan geen misverstand over bestaan.

De **voorzitter**: Er is ruimte voor reacties.

Mevrouw **Meijer** (SP): Ik heb wel een reactie. Ik ga nog even door op de woorden van de voorzitter. Waarom ligt het er überhaupt nog niet? In de motie van juni 2016 vroegen wij om het vaststellen van een sociaal minimum. We hebben het er in december nog een keer over gehad. Er zou een stappenplan komen. Dat zou er voor 1 maart liggen. Ik kan er werkelijk geen chocola van maken. Ik proef gewoon heel veel onwil. Het had nu klaar kunnen zijn. Wat koop je daarvoor als je gewoon honger hebt? Wij zitten hier warm en droog met koffie en jus d'orange en daar hebben mensen gewoon honger. Ik heb er echt geen goed woord voor over. Ik zou graag zien dat de Staatssecretaris ons van iedere stap die ze vanaf nu gaat zetten, op de hoogte houdt, want ik vind het ook stekend dat wij de informatie vaak eerder van overzee hebben dan van de overkant.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond. Zijn er nog nieuwe dingen te melden? Anders denk ik dat we de dingen gezegd hebben die gezegd moeten worden. Er is ons toegezegd dat er een gedetailleerd plan naar ons toekomt. Mag ik het zo verstaan?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Zal ik nog even antwoorden?

De **voorzitter**: Ja, graag.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Het spijt me wel, maar ik heb in de brief van 3 maart glashelder aangegeven hoe ik de opzet voor me zie. Dat is in nauwe samenspraak met de eilanden tot stand gekomen. De werkconferenties zijn daarbij natuurlijk leading. We zijn druk doende om de agenda gevuld te krijgen. Daar sta ik ook voor. Wat dat betreft is er dus absoluut geen verschil van inzicht. Ik heb al toegezegd dat ik met alle plezier wil aangeven hoe we de vervolgstappen gaan inkleuren. Ik vind het ook heel belangrijk dat we zo spoedig mogelijk inzicht kunnen verschaffen in wie het onderzoek doet en hoe lang de onderzoeker of de onderzoekers erover denken te doen. Maar ik wil wel aan verwachtingenmanagement doen. Want het is natuurlijk geen gestort beton, als ik me zo mag uitdrukken, dat als het onderzoek straks tot een resultaat heeft geleid, het onmiddellijk en onverwijld zal leiden tot substantiële verhogingen van de uitkeringen. Kijk, als u mij diep in mijn hart kijkt, mag dat. Prima. Maar je zult altijd moeten kijken, en daarom waren ook de opmerkingen van andere leden van de commissie zo relevant, naar hoe de situatie op de eilanden er nu precies uitziet en wat het bijvoorbeeld ook betekent voor de informele economie, die daar natuurlijk toch meer aan de orde is dan aan deze kant van de oceaan. Dat soort van zaken snijden hout en zul je ook moeten willen betrekken bij een onderzoek. Dat maakt het ook gecompliceerd. Dus we kunnen niet denken: als het resultaat er ligt, is het ook meteen klaar. Want dan begint weer de volgende discussie. Ik hecht eraan, ook omdat de pers aanwezig is, om dat nog wel een keer te zeggen, want het is ook droef als je vooraf iets voorspiegelt wat je te zijner tijd niet onmiddellijk en onverwijld aan de vork zult kunnen steken.

De **voorzitter**: Dat de politieke implicaties en de afweging erna komen, heeft de heer Van Kappen ook aan het begin gezegd. Ik denk dat we dat ook allemaal herkennen. Ik heb een concretiseringsvraag. U zegt dat u de onderzoeksopzet in het voorjaar gereed wilt hebben. Er is hier wat onduidelijkheid ontstaan of u met het voorjaar bedoelt in de zomer of na de zomer, of dat u bedoelt in het voorjaar. Anders gezegd, wat bedoelt u met «het voorjaar»?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Deze discussie heb ik ook al heel vaak aan de andere kant van het Binnenhof gevoerd. Het voorjaar loopt tot 21 juni, heb ik altijd begrepen. Maar neem van mij aan dat ik natuurlijk mijn best doe

om zo snel mogelijk de onderzoeksopzet hier te hebben, want volgens mij willen we dat allemaal.

De heer **Van Kappen** (VVD): Ik heb een korte vraag. Het heeft allemaal te maken met hoe snel het kan. U zei net dat u hoopt dat u het niet Europees hoeft aan te besteden. Hoe schat u de kans in dat dit wel moet? Want als dat moet, duurt het allemaal veel langer. Kunt u daar enig inzicht in geven?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Nee, dat vind ik heel lastig. Ik wil wel toezeggen dat ik de commissie op de hoogte houd. Als het wel zou moeten, vind ik dat de commissie dat ook moet horen. Wij doen ons uiterste best om ervoor te zorgen dat het niet hoeft. Laat ons het voortouw maar nemen. Het scheelt inderdaad zeker echt een aantal maanden.

De heer **Kok** (PVV): Kunt u de context verbreden in uw beantwoording? We krijgen binnenkort de onderzoeksopzet, snel gevolgd door een onderzoek dat u gaat entameren, nog voor de zomer, hoop ik dan. Maar zou u het ook breder kunnen schetsen? Er zijn al acties ondernomen en maatregelen in gang gezet. U hebt werkconferenties gehouden op niet alle maar wel de meeste eilanden. Er is een aantal vervolgstappen gezet. We willen ook die lijn blijven volgen. Er is sprake van een soort dubbel spoor. Wat gebeurt er met de lopende acties? Wat gaat u er verder nog mee doen? Wat zijn de afspraken geweest? Hoe krijgt dat concreet vervolg? Ik zie dat als een spoor dat naast het hoofdspoor loopt, zoals we dat nu aan de orde stellen. Ik denk dat het de voorkeur verdient om dat ook in die verbrede context te plaatsen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik heb u in mijn brief van 3 maart bijgeschreven over wat we tot aan 3 maart allemaal aan het doen waren. Ik vind het een uitstekend idee om in de volgende brief die ik u zal doen toekomen, te vertellen wat we tussen 3 maart en die volgende brief hebben gedaan, bijvoorbeeld ook rond het miljoen voor kinderarmoedebestrijding dat daar nu structureel wordt ingezet. Het is echt de moeite waard om te kijken hoe we dat dan weer vorm en inhoud kunnen geven.

De heer **Kok** (PVV): Ja, want ik heb niet de indruk dat we stilstaan, maar dat er toch nog wel dingen gebeuren. Zo genuanceerd moeten we het ook wel bekijken.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ja. We hebben de bijzondere onderstand zeer uitgebreid. De uitkeringen zijn behoorlijk omhooggegaan. De kinderopvang wordt echt zeer verbeterd. Kortom, er gebeurt heel veel. Ik vind het ook heel plezierig om u daar iedere keer opnieuw over bij te schrijven.

De **voorzitter**: Wanneer kunnen we die volgende brief verwachten? In juni of eerder?

Staatssecretaris **Klijnsma**: U hebt een persistente voorzitter, leden van de commissie. Ik zei dat het voorjaar ophoudt op 21 juni. Ik doe echt mijn uiterste best om de brief hier te hebben voor 1 juni.

Mevrouw **Meijer** (SP): En mijn vraag om ons steeds van iedere stap op de hoogte te houden? Mag ik ervan uitgaan dat de Staatssecretaris dat doet?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik heb net een brief toegezegd voor 1 juni. Daar staat natuurlijk alles in wat ik tussen 3 maart en 1 juni heb zitten doen.

Mevrouw **Meijer** (SP): Ook na die brief, als er dingen gebeuren, dan horen wij dat van u?

Staatssecretaris **Klijnsma**: Sorry? Als er na 1 juni iets gebeurt?

Mevrouw **Meijer** (SP): Ik zou graag echt van iedere stap die u zet op de hoogte gehouden willen worden. Dat kan meer zijn dan alleen een brief. Vandaar dat ik nog een keertje vraag of we dat dan te horen krijgen.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik merk dat ik een tikje... nou ja. Kijk, ik zeg u nu toe dat er een brief komt voor 1 juni. In die brief staat precies hoe we om kunnen gaan met de opzet van het onderzoek. In die brief staat ook wanneer dat onderzoek vlot getrokken kan worden, want we moeten inderdaad ordentelijk kijken of er wel of niet een Europese aanbesteding aan de orde dient te zijn. Natuurlijk, als er een resultaat ligt van het onderzoek, dan zal mijn rechtsopvolger de Kamer daar zeker van in kennis stellen.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): We zijn natuurlijk afhankelijk van hoe snel de Staatssecretaris dit in orde kan maken. Ik ben er ook van overtuigd dat de Staatssecretaris gelijk heeft dat er een heleboel andere dingen gebeuren. Ik wil alleen nog op het volgende wijzen. We hebben het nu telkens over het vaststellen van het sociaal minimum. Wat er in werkelijk toch ook gewoon moet gebeuren naast alle andere maatregelen om armoede te bestrijden, is dat er een sociaal minimum aanwezig is, dat er een terugvaloptie is voor de mensen. Die is er bijvoorbeeld in de AOV (algemene ouderdomsverzekering) naar ieders inschatting toch nog te weinig. Laten we dat alsjeblieft met elkaar wel goed in de gaten houden.

Staatssecretaris **Klijnsma**: Ik vind het heel fijn dat dit nog eens naar voren wordt gebracht. Nogmaals, als je op de eilanden bent, zie je dat ook de ouderen daar het heel vaak gewoon zwaar hebben. Dat heeft mij ertoe gebracht om de onderstand echt, ook in heel praktische spullen, enorm uit te breiden. Ouderen konden bijvoorbeeld helemaal geen ventilator krijgen. Die kunnen ze nu uit de onderstand om niet krijgen. Weet u, allemaal van dat soort zaken heb ik daar ter plekke heel praktisch geregeld, want het kan soms ongelooflijk zwaar zijn om daar het leven te moeten leven. Ik heb ook de mensen die voor ons daar aan de slag zijn, dus onze mensen uit de rijksdienst, gewoon gezegd: jullie moeten zo pragmatisch mogelijk die onderstand inzetten. Dus dat doen ze nu ook. Het gebruik van de bijzondere onderstand is in de afgelopen twee jaar verviervoudigd. Ik ben dus gewoon maar heel praktisch, in de zin van: als er spullen nodig zijn, geef die mensen dan die spullen.

De **voorzitter**: Daarvoor dank. Dat wordt denk ik ook heel breed gewaardeerd. Ook dank voor het gesprek van vandaag, met alle gevoelens die daar aan beide zijden in kunnen leven. Uiteindelijk hebben we een gedeeld belang, namelijk dat het leven voor de inwoners van Bonaire, Saba en Statia beter wordt. Daar gaat het ons allemaal om. Dus dank voor uw tijd, uw komst en voor het gesprek.

Sluiting 15.12 uur.